

**ТВОРЧИСТЬ ТОМАСА ГУТТЕРА
ТА ЙОГО СКУЛЬПТУРНІ ТВОРИ**

**CREATIVITY OF THOMAS GUTTER AND HIS
SCULPTURAL WORKS**

Keywords: sculptor, artist, creativity, Thomas Gutter, Lviv.

Ключові слова: скульптор, митець, творчість, Томас Гуттер, Львів.

---

¹ *Student of the Department of Architecture and Restoration, Lviv Polytechnic National University, Lviv*

¹ *студент кафедри архітектури та реставрації, Національний університет «Львівська політехніка», Львів*

² *Ph.D. in Architecture, Associate Professor of Architecture and Restoration, Lviv Polytechnic National University, Lviv*

² *канд. арх., доцент кафедри архітектури та реставрації, Національний університет «Львівська політехніка», Львів*

<https://doi.org/10.23939/sa2024.01.052>

Abstract

The study of the work of the German-born sculptor Thomas Gutter, who worked in Galicia during the late Baroque period, is currently poorly studied, so it needs a thorough study. The article is devoted to the analysis of the work of the sculptor Thomas Gutter. It explores the life and creative path of the artist, the peculiarities of his style, and the use of materials in sculpture. Gutter's main works, their themes, and symbolism, in particular expressiveness in space, are considered. His works are distinguished by the expressiveness of the form, the drama of expression and the detailing of the plastic treatment of draperies. Thomas Hutter's style is characterized by a combination of South German traditions and Central European styles and shows an evolution from the late Baroque to greater geometrization.

With his sculptural works, Gutter not only enriched local art, but also made a significant contribution to the formation of the late Baroque style in the Western Ukrainian region. His work influenced the style of many subsequent generations of sculptors. The sculptural works of Thomas Hutter have a high artistic value and belong to the cultural heritage not only of Ukraine but also of Europe. The results of the study can be useful for art historians, sculptors, and researchers.

In the process of researching the work of the talented artist of the late Baroque era, Thomas Gutter, and his artistic sculptural works, it was established that he made a significant contribution to the development of sculpture in Eastern Europe. Marked by the originality of the drapery treatment and the harmonious combination of South German and Central European styles, his works demonstrated an evolution from late Baroque to greater geometrization. Gutter not only enriched the local art with his works, but also started a new direction in the plastic treatment of sculpture, changing the traditional workshop approach. His legacy and influence on subsequent generations of sculptors continue to be the subject of research and fascination among academics and art historians.

Анотація

Дослідження творчості скульптора німецького походження Томаса Гуттера, який працював у Галичині доби пізнього бароко, нині є малодослідженим, тому потребує ґрунтовного вивчення. Стаття присвячена аналізу творчості скульптора Томаса Гуттера. Досліджується життєвий і творчий шлях митця, особливості його стилю, використання матеріалів у скульптурі. Розглянуто основні твори Гуттера, їх тематику, символіку, зокрема виразність у просторі. Його твори вирізняються виразністю форми, драматизмом вислову та деталізацією пластичної обробки драпіровок. Стель Томаса Гуттера характеризується поєднанням південнонімецьких традицій і центральноєвропейських стилів і демонструє еволюцію від пізнього бароко до більшої геометризації.

Своїми скульптурними роботами Гуттер не лише збагатив місцеве мистецтво, а й зробив вагомий внесок у формування стилю пізнього бароко в західноукраїнському регіоні. Його творчість вплинула на стиль багатьох наступних поколінь скульпторів. Скульптурні роботи Томаса Гуттера мають високу художню цінність і належать до культурної спадщини не лише України, а й Європи. Результати дослідження можуть бути корисними для мистецтвознавців, скульпторів, дослідників.

У процесі дослідження творчості талановитого митця пізньобарокової епохи Томаса Гуттера та його мистецьких скульптурних творів встановлено, що він зробив значний внесок у розвиток скульптури в Східній Європі. Його роботи, відзначені оригінальністю обробки драперій та гармонійним поєднанням південнонімецьких та центральноєвропейських стилів, продемонстрували еволюцію від пізнього бароко до більшої геометризації. Гуттер не лише збагатив місцеве мистецтво своїми творами, а й поклав початок новому напрямку у пластичному трактуванні скульптури, змінивши традиційний цеховий підхід. Його спадщина та вплив на наступні покоління скульпторів продовжують бути предметом досліджень та захоплення науковців та мистецтвознавців.

Постановка проблеми

На сьогодні в науковому мистецькому середовищі все ще залишається недостатньо дослідженою тема творчості скульпторів, які активно працювали на теренах України. Особливо це стосується аналізу й розуміння внеску скульптора Томаса Гуттера у мистецьку спадщину сучасного західноукраїнського регіону. Ця проблема стає актуальною у контексті дослідження розвитку української скульптурної традиції пізньобарокової епохи. Існує потреба у докладному вивченні його творчого доробку, зокрема, символики та пластичних особливостей його скульптур, для повного осмислення та оцінки впливу митця на мистецтво України. Ця стаття спрямована на заповнення цієї прогалини в нашому науковому дискурсі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Останні дослідження В. Вуйцика (Вуйцик, 2014), В. Александровича (Александрович, 2012), Б. Гладкого (Гладкий, 2003), О. Лильо, З. Горнунг (Hornung, 1937), Я. Сіто (Sito, 2001) про Томаса Гуттера фокусуються на різних аспектах його життя та творчості. Вони включають аналіз його ранніх років у Баварії, впливів від майстрів, таких як Фердинанд Максиміліан Брокофф, та його розвитку як скульптора в Польщі. Особливу увагу дослідники приділяють його техніці роботи з драперіями та еволюції стилю від більш класицистичного до геометричного. Значна частина досліджень охоплює його час в ордені єзуїтів, періоди роботи у Сандомирі, Ярославі та Львові, а також його вплив на польське бароко.

Мета статті

Мета статті полягає у всебічному вивченні творчого шляху Томаса Гуттера, його стилістичного розвитку та впливу на скульптурне мистецтво Східної Європи. Основний акцент робиться на аналізі його майстерності в обробці драперій, його еволюції від класицизму до більш геометризованого стилю, а також вивченні його ролі як педагога та засновника скульптурної майстерні. Стаття також має на меті розглянути його взаємодію з різними культурними впливами та вплив на наступні покоління скульпторів.

Виклад основного матеріалу

Томас Гуттер, яскравий представник пізнього бароко, залишив помітний слід у розвитку скульптурного мистецтва Східної Європи. Народжений у Баварії, він привніс до Малопольського регіону та Русі Коронної унікальне поєднання південнонімецької та центральноєвропейської різьбярських традицій. Його роботи відзначаються виразністю форми, драматизмом експресії та деталізацією драпірування. Гуттер не лише збагатив місцеве мистецтво, а й зробив вагомий внесок у формування барокового стилю в регіоні, вплинувши на багато наступних поколінь скульпторів. Його спадщина продовжує надихати дослідників і митців, підкреслюючи важливість Гуттера як майстра свого часу.

Томас Гуттер народився 26 грудня 1696 року в Баварії (Sito J., 2001). Перед тим, як перебратися до Кракова, здобував фахову освіту скульптора у різних місцевостях (Прага, Краків та декілька прикордонних австрійсько-баварських міст). Він приніс на територію південно-східних регіонів Речі Посполитої зовсім нову стилістику, пов'язану з південнонімецькою скульптурою баварсько-швабського регіону початку XVIII століття, а також зі скульптурою країн Габсбурзької монархії, і класицизацію в творах, винесену, ймовірно, перебуванням в Австрії. Насамперед рання творчість була під сильним впливом робіт майстрів, таких як Ханс Деглер, Ханс Крампер, Філіп Дір, та особливо Йоганна Майнрада Гуггенбіхлера. Перебуваючи у Чехії, Томас піддався впливу знаного митця Фердинанда Максиміліана Брокоффа, а після приїзду до Кракова відчув вплив Бальтазара Фонтани (Sito J., 2001). Його стиль характеризувався сполученням південнонімецьких традицій та класицистичних форм.

По приїзду до Кракова у 1718 році вступає до єзуїтського ордену (Sito J., 2001). Про цей період життя існує мало інформації, проте деяку можна дізнатися з його двох листів до

о. Й. Пашенди у 1722–1723 рр. (Sito J., T. L, zeszyt 4 – 2002). В складі ордену працює як цеховий скульптор, оскільки роботи по оздобленню храмів було дуже багато. За час перебування в ордені Гуттер виражав бажання бути відправленим на місійну роботу, можливо навіть до мусульманських країн, а саме Туреччини та, на той час, Кримського ханства, для чого навіть докладав зусилля з вивчення мови для цієї мети. Окрім своїх професійних послуг скульптора, був готовий навіть «шпигувати» та не боявся там загинути. Що ж стосується творчості Томаса в ці роки, то він в основному працював у камені та дереві у Сандомирі, а конкретніше для вже неіснуючого єзуїтського костелу в Сандомирі. Проте у 1726–1727 рр. Гуттер розчарується у службі в ордені та покидає його, не отримуючи католицьких санкцій, що дозволить йому в майбутньому ще не раз співпрацювати з єзуїтами (Sito J., Tom L, zeszyt 4 – 2002).

Вийшов скульптор з ордену вже цілком сформованим митцем та започаткував свою майстерню у Сандомирі. Це було невелике малорозвинене місто, проте воно стояло на перетині багатьох торгівельних шляхів та посеред великих міст, що дозволило майстерні швидко розвиватися. Особливістю майстерні була нова парадигма, яка протиставлялася цеховому підходу і дозволяла автору краще виражати та розвивати свій стиль та навчати в ньому своїх учнів-майстрів. З 1727 по 1737 рр. триває найбільш плідний період творчості скульптора, під час якого створюють його найвидатніші шедеври (Jakub Sito, 1994, Nr I). На початку він мав лише 1–2 помічників та підходив до виконання роботи з максимальною обережністю до деталей та контролював кожен процес. З початкового періоду діяльності майстерні Гуттера можна виділити декілька творів, а саме: кам'яний портал (рис. 5), оздоблення фронтонів і, можливо, залишки оздоблення (фігура Геракла) парадних сходів палацу в Чижові Шляхецькому (вважаються одними з найвидатніших скульптурних творів пізнього бароко у Польщі) – бл. 1727–1728 рр., вівтар чудотворної фігури Діви Марії в Бернардинському костелі в Жешуві – 1728–1729 рр., статуї єзуїтських святих перед фасадом єзуїтського костелу св. Івана в Ярославі (1930–1932), а також незбережені вівтарі (особливо скульптури вівтарів) катедри в Перемишлі – до 1732 р. Переломним моментом у розвитку майстерні можна вважати її переїзд у 1732 р. до Ярослава, який надав новий поштовх для її діяльності та популяризував її на всіх теренах Східної Речі Посполитої та Галичини (Русі Коронної). В наступні роки Гуттер створює свої саролавого, а саме: кам'яна колона блаженного Яна з Дуклі у Львові (частково знищена в 1945 р.), вівтарні скульптури у фарному костелі в Перемишлі, звісно ж, виготовлення головного та бічних вівтарів разом з Конрадом Кутшенрайтером у Львівському бернардинському костелі в 1736–1737 рр. (В. Вуйцик, 2014) (рис. 2–4). Найінтенсивніший період творчості Томаса Гуттера припав на 1737–1739 рр. Майстер був настільки завантажений роботою, що або відмовляв замовникам, або навмисне переносив укладання угоди на невизначений термін, сподіваючись в майбутньому її реалізувати.

Пізній же період діяльності майстерні Гуттера припадає на 1738–1744 рр. та характеризується заниженням рівня майстерності, частіших нехтуванням якістю виконаних робіт та повторюваністю композиції (Jakub Sito, 1994, Nr I). Причиною цьому стало розширення майстерні з кратним збільшенням працівників у ній, за якими було складно прослідкувати. Проте якість робіт також залежала від багатьох факторів, а саме від масштабу об'єкта, серйозності замовника та, звісно, грошової винагороди. Зокрема, при великих гонорарах замовлення виконувалися ретельніше та сам Томас Гуттер брав більшу участь у виготовленні та завершенні творів, часто ставлячи фінальні штрихи власноруч. Також помітною була відмінність у фаховості майстра та учнів у обробці каменю, адже ніхто не мав такої майстерності, тому багато робіт в камені доводилося виконувати самому скульптору. Протягом 1739 р. Томас Гуттер працював у львівському монастирі оо. Єзуїтів та виконав замовлення Августа Чарторийського – воєводи руського (Шенгера, 1991; Шенгера, каталог 1992). У серпні 1740 р. працював для Юрія Ігнатія Любомирського, а також, очевидно, відновив перервані роботи у колегіаті м. Тарнова (Шенгера, 2019). У 1744 р. для парохіяльного костелу в Луці, неподалік Жешува, виготовив головний вівтар, який фундував Павло Кароль Сангушко (Шенгера, 2019). Весь цей період майстерня скульптора знаходилась в будинку

Orsettich (Orsettich) м. Ярослава. Помер Томас Гюттер наприкінці 1744 або на початку 1745 року в Ярославі (Paweł Freus, 2007 р.).

Протягом 20 років діяльності Гуттер та його майстерня виготовили твори для близько 30 церков та палаців в Малопольщі та Королівській Русі: від Тарнова і до Львова та від Сандомирського краю до Карпат. Навіть після його смерті майстерня продовжувала свою діяльність під керівництвом його дружини, проте через те, що ніхто з його учнів не зміг опанувати мистецтво скульптури на такому ж рівні, з часом якість їх робіт все погіршувалася та вкінці змушена була закритися.

Якщо говорити про стилістику Томаса протягом всього його творчого шляху, то вона не сильно змінювалася, проте певні зміни слід виділити. На початку його творчості його роботи відрізнялися класицистичною ідеалізацією барокових мотивів з виразними фізіономічними деталями, властивими південнонімецькому скульптурному стилю. Драперії в скульптурах Томаса Гуттера були однією з вирізняючих особливостей його стилю. Його ранні роботи характеризувалися м'якими, плинними лініями драпірування, що надавали фігурам динамізму та експресії. Протягом розвитку його кар'єри, Гуттер став використовувати більш структуровані та геометричні форми драперій, що підкреслювали відчуття масивності та статичності фігур. Його стиль еволюціонував, зберігаючи монументальність та атлетичність форм, але також розвиваючи більшу геометризацию та ритмічність. Його пізні твори часто характеризувалися композиційною структуризацією. Проте останні його роботи часом композиційно повторювали попередні.

Можливо, спільно із Конрадом Кутшерайтером є автором більшості скульптур із станиславської колегіати (Івано-Франківськ) (рис. 1).

Z. Hornung у своїй книзі «Osiński (Osieński) Antoni» згадує про те, що одним з учнів Томаса Гуттера був львівський скульптор Антон Осинський. Проте Якуб Сіто критикує таку думку, доказуючи, що обидва автори працювали у абсолютно різних стилях (*J. Sito, 1994, Nr 1*), а аргументи, які наводяться на користь цього припущення, не витримують критики, оскільки покривати більшість фігури, окрім тіла та лиця, золотом було властиво багатьом творам того часу, традиція чого сягає ще середньовіччя. Томас Гуттер – це яскравий представник пізнього бароко навіть з частковим класицистизмом, натомість Антон Осинський працював у стилі рококо та піддавався більшому впливу Пінзеля.

Рис. 1. Євангелист Іван, автор невідомий, але є припущення про авторство Томаса Гуттера, 1730–1740, Івано-Франківськ

Творчість Томаса Гуттера та його скульптурні твори

Рис. 2. Т. Гуттер. Св. Бернард із Сієни та Св. Бонавентура, головний вітвар Бернардинського костелу, Львів, 1736–1738 рр. (Фото Є. Графінський)

Рис. 3. Т. Гуттер. Скульптура жінки, вітвар у Бернардинському костелі, Львів, 1736–1738 рр. (Фото Є. Графінський)

Рис. 4. Томас Гуттер, Фігура бл. Яна з Дуклі у завершенні головного вітвара в Бернардинському костелі у Львові, 1736–1737 рр. (Фото Й. Сіто)

Рис. 5. Томас Гуттер, Портал палацу в Чижові Шляхецькому, бл. 1730 р. (Фото В. Вольни)

Висновки

У процесі дослідження творчості талановитого митця пізньобарокової епохи Томаса Гуттера та його мистецьких скульптурних творів встановлено, що він зробив значний внесок у розвиток скульптури в Східній Європі. Його роботи, відзначені оригінальністю обробки драперій та гармонійним поєднанням південнонімецьких та центральноєвропейських стилів, продемонстрували еволюцію від пізнього бароко до більшої геометризації. Гуттер не лише збагатив місцеве мистецтво

своїми творами, а й поклав початок новому напрямку у пластичному трактуванні скульптури, змінивши традиційний цеховий підхід. Його спадщина та вплив на наступні покоління скульпторів продовжують бути предметом досліджень та захоплення науковців та мистецтвознавців.

Бібліографія

Hornung Z. (1979). Osiński (Osieński) Antoni (ok. 1720 – ok. 1770). Polski Słownik Biograficzny. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk. T. XXIV zeszyt 10. S. 334.

Jakub Sito (1994). Warsztat rzeźbiarski Tomasza Huttera. Zagadnienie rozwoju i promieniowania. Sztuka kresów Wschodnich. Materiały sesji naukowej, Kraków. Nr I (marzec), s. 105–131.

Sito J. (2001). Thomas Hutter (1696 1745) rzeźbiarz późnego baroku. Warszawa–Przemyśl.

Sito J. (2002). Thomas Hutter niedoszły misjonarz jezuicki. *ROCZNIKI HUMANISTYCZNE. Tom I, zeszyt 4.* Warszawa.

Paweł Freus, Thomas (Tomasz) Hutter (Huetter), 2007 p.

Zbigniew Hornung. (1937). Pierwsi rzeźbiarze lwowscy z okresu rokoka. «*Ziemia Czerwieńska*». III, s. 1–37.

Александрович В. (2012). Львівське середовище скульпторів європейської традиції у першій половині XVIII століття. *Львівська національна галерея мистецтв. Дослідження і матеріали. Науковий збірник. Вип. III. 2010–2011.* Львів: Центр Європи. С. 13–43.

Вуйцик В. (2014). Бернардинський монастир у Львові. *Володимир Вуйцик. Вибрані праці. До 70-річчя від дня народження. Вісник інституту «Укрзахідпроектреставрація».* № 14. Львів.

Гладкий Б. (2003). До питання діяльності на галицьких землях сницарської майстерні Томаса Гуттера. Станиславівська колегіата: між минулим і майбутнім (до 300-річчя побудови: 1703–2003). *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Івано-Франківськ. Художній музей. 9–11 вересня 2003.* Івано-Франківськ.

Керик М. (2007). Гуттер Томас. *Енциклопедія Львова.* Т. 1. Львів: Літопис.

Українське барокко та європейський контекст. (1991). К.: Наук. думка. С. 97.

Шенгера Б. (1992). Тома Гюттер і львівське барокко: каталог виставки. Львів.

Шенгера Б. (2019). Львівські скульптори та скульптори Львова у XVIII ст.

References

Hornung Z. (1979). Osiński (Osieński) Antoni (ok. 1720 – ok. 1770). Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk : Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, T. XXIV zeszyt 10. S. 334.

Jakub Sito (1994). Warsztat rzeźbiarski Tomasza Huttera. Zagadnienie rozwoju i promieniowania. [w:] Sztuka kresów Wschodnich. Materiały sesji naukowej, Kraków, Nr I (marzec). S. 105–131.

Sito J. (2001). Thomas Hutter (1696 1745) rzeźbiarz późnego baroku. Warszawa–Przemyśl.

Sito J. (2002). Thomas Hutter niedoszły misjonarz jezuicki. *ROCZNIKI HUMANISTYCZNE. Tom I, zeszyt 4.* Warszawa.

Paweł Freus, Thomas (Tomasz) Hutter (Huetter), 2007 p.

Zbigniew Hornung. (1937). Pierwsi rzeźbiarze lwowscy z okresu rokoka. «*Ziemia Czerwieńska*». III. S. 1–37.

Aleksandrovich V. (2012). The Lviv environment of sculptors of the European tradition in the first half of the 18th century. *L'viv's'ka natsional'na halereya mystetstv. Doslidzhennya i materialy. Naukovyy zbirnyk. Vypusk III. 2010–2011.* L'viv : Tsentr Yevropy. S. 13—43.

Vuytsyk V. (2014). Bernardine Monastery in Lviv. Volodymyr Vuytsyk. Selected works. *To the 70th anniversary of the birthday. Bulletin of the «Ukrzakhidproekrestavratsiya» institute.* No. 14. Lviv.

Hladkyy B. (2003). To the issue of the activities of Thomas Gutter's bricklayer's workshop on the Galician lands. *Stanyslaviv's'ka kolehiata: mizh mynulym i maybutnim (do 300-richchya pobudovy: 1703–2003). Materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi. Ivano-Frankivs'k. Khudozhnyi muzey. 9–11 veresnya 2003.* Ivano-Frankivs'k.

Керик М. (2007). Gutter Thomas. *Entsyklopediya L'vova.* Т. I., L'viv: Litopys.

Ukrainian Baroque and the European context.(1991). К.: Naukova dumka. S. 97.

Shenhera B. (1992). Toma Hyutter i l'vivs'ke barokko: kataloh vystavky, L'viv.

Shengera B. (2019). Lviv sculptors and sculptors of Lviv In the 18th Century.